

โลกที่ป็นกับการพัฒนาชีวิตที่ดีกว่า*

LOKADIPANI AND BETTER LIFE'S DEVELOPMENT

พระมหาสมพงษ์ สุจิตโต (กะมุตะเสน)

Phramaha Sompong Sujitto (kamutasen)

โรงเรียนวัดโพธิสมภาร (พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ) จังหวัดหนองคาย

Wat Bodhi Sompara School (Pariyattidhamma Secondary) Nongkhai Province, Thailand.

E-mail: som.kam2525@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คตินิยมแนวพุทธในคัมภีร์โลกที่ป็นว่า การศึกษาพบว่าโลกที่ป็นเป็นผลงานวรรณกรรมพุทธศาสนาของพระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙) เนื้อหากล่าวถึงภพภูมิต่าง ๆ ทั้งแสดงถึงเหตุปัจจัยแห่งการเข้าถึงภพภูมิต่าง ๆ นั้น โลกที่ป็นได้กล่าวถึงภพภูมิทั้ง 3 ภูมิคือ นรกโลก มนุษย์โลก และเทวโลกไว้ว่า โลกนรกมีมหานรก 8 ชุม และมีนรกบริวารรอบล้อมทั้ง 4 ทิศรวมทั้งหมด 128 ชุม มนุษย์โลกเป็นภพภูมิของผู้ที่กระทำความชั่วกรรมไว้มาก คือ มีเมตตา ให้ทาน รักษาศีล เพียรเพียรภาวนามาก่อน จึงได้มาเกิดในมนุษย์โลก เทวโลก มี 6 ชั้น คือ จาตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี และปรนิมมิตวสวัตตี ผู้ที่เกิดในเทวโลก เป็นผู้ที่มีเทวธรรมภายในใจ คือ ละอายชั่วกลัวบาป มีหิริโอตตัปปะ และบำเพ็ญบุญกุศลต่าง ๆ เช่น ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา การวิเคราะห์โลกที่ป็นกับการพัฒนาชีวิต พบว่า การพัฒนาชีวิตตามแนวพุทธศาสนามีการพัฒนา 4 ด้าน คือ การพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา โดยความรู้ในโลกที่ป็นสามารถนำมาพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้ ด้วยกระบวนการของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา คุณูปการของคัมภีร์โลกที่ป็นช่วยให้มนุษย์มีความยำเกรงต่อการทำบาป มุ่งมั่นต่อการทำดี เพราะมนุษย์ไม่ปรารถนาที่จะตกนรกหรือทุกข์ทรมานหลังความตาย ดังนั้น คัมภีร์โลกที่ป็นนี้จึงเป็นพุทธคติที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีสติอยู่ตลอดเวลาไม่ประมาทในการใช้ชีวิต แล้วคุณภาพชีวิตก็จะดีขึ้นกว่าเดิมในที่สุด

คำสำคัญ: โลกที่ป็น, โลกนรก, โลกมนุษย์, โลกเทวตา, พุทธคติ

*Received: 11 December 2020; Revised: 7 February 2021; Accepted: 16 April 2021

Abstract

This article aims to analyze the Buddhist doctrine in the Lokadipani scriptures. The study found Lokadipani is a Buddhist literature of Brahma Moli (Wilas Yanawaro, Pali 9 Graduated). The content discusses various worlds and shows the reasons for accessing those worlds. The Lokadipani has spoken of the three worlds (the world of hell, the world of human, the world of deva) that the world of hell has 8 great hells and has a host of hell around all 4 directions, totaling 128 hells. Human beings are the world of those who have done many merits, namely; having mercy, giving alms, preserving the precepts, striving and meditating before was born in the world of human. The world of deva has 6 levels; Jatumaharachika, Daowadung, Yama, Dusit, Nimmanoradee, and Paranimmitvasavati. Deva born is the one who has the dhamma in his heart; which is Hiri (shameful of sins), Ottappa (sense of conscience), and making various merits, such as; giving alms, preserving the precepts, and insight meditating. The analysis of the Lokadipani and life development revealed that there were four aspects of life development in Buddhism, namely; physical development, moral development, mental development, and intellectual development. The knowledge of this world can be used to develop oneself better with the process of the threefold, namely; morality, concentration, and wisdom. The contributions of Lokadipani help mankind to have a fear of sin. committed to doing good because human beings do not wish to go to hell or suffer after death. Therefore, this Lokadipani is a Buddhist teaching that helps the practitioner to be conscious at all times, do not underestimate life, and then the quality of life will be better finally.

Keywords: Lokadipani, World of Hell, World of Human, World of Deva, Buddhist Doctrine

บทนำ

เวไนยสัตว์ทั้งหลายที่ยังวนเวียนอยู่ในวัฏสงสาร ต่างก็มีกรรมเป็นของของตน ต้องประสบพบเจอกับกรรมชั่วและกรรมดีที่เคยก่อไว้ในอดีต ไม่ว่าจะช้าหรือเร็ว กรรมก็ต้องเดินทางมาถึง “ผู้ก่อกรรม” อย่างแน่นอน นี่คือการเชื่อเรื่องกรรมตามแนวพระพุทธศาสนา ที่พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่าเข้าใจกัน

เป็นอย่างดี กรรมเกิดจากความตั้งใจของบุคคล เมื่อบุคคลตั้งใจประกอบกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง กฎแห่งกรรมเป็นกฎธรรมชาติข้อหนึ่ง ที่ว่าด้วยการกระทำและผลแห่งการกระทำ ซึ่งการกระทำและผลแห่งการกระทำนั้น ย่อมสมเหตุสมผลกัน เช่น ทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว เป็นต้น กรรมใดใครก่อตนเองเท่านั้นที่จะได้รับผลของสิ่งที่กระทำ กรรมในปัจจุบันเป็นผลมาจากการกระทำในอดีต และกรรมที่ก่อไว้ในปัจจุบัน เป็นเหตุที่จะส่งผลสืบเนื่องต่อไปยังอนาคต กรรมดี-กรรมชั่ว ลบล้างซึ่งกันและกันไม่ได้ ถึงแม้ว่าการทำกรรมดีจะลบล้างกรรมชั่วเก่าที่มีอยู่เดิมไม่ได้ แต่มีส่วนช่วยให้ผลจากกรรมชั่วที่มีอยู่เดิมผ่อนลง คือ การผ่อนหนักให้เป็นเบา อุปมาได้กับการที่เรามีน้ำขุ่นขุ่นอยู่แก้วหนึ่ง หากเติมน้ำบริสุทธิ์ลงไปแล้ว ก็สามารถทำให้น้ำขุ่นกลับบริสุทธิ์ได้ แต่ทำให้น้ำขุ่นขุ่นนั้นกลับเจือจางลงและใสยิ่งขึ้นกว่าเดิม ดังพุทธโอวาทในจุฬกัมมวิกังคสูตรว่า “มาณพ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน” (ม.อ. (ไทย) , 14/290/350) ด้วยเหตุนี้ จึงมีคำถามว่ากรรมสามารถเป็นลายแทงที่จะนำพาชีวิตของบุคคลไปในทิศทางต่าง ๆ ได้หรือไม่ ความเชื่อแบบพุทธจะสามารถนำพาจิตไปเกิดในโลกที่ตนปรารถนาได้หรือไม่

แม้กรรมจะเป็นเครื่องนำพาศรัทธาบุคคลย้ายไปสู่ภพภูมิใหม่ แต่กลไกของกรรมล้วนดำเนินไปตามวัฏจักรของเหตุและผล ซึ่งนิยมเรียกกันว่า “กฎแห่งกรรม” เพราะเมื่อใครกระทำความผิดใดไว้ จะดีหรือชั่วก็ตาม บุคคลผู้กระทำนั้นจักต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น ๆ เสมอ มิได้เกิดจากการดลบันดาลจากอำนาจของพระเจ้าองค์ใด และไม่มีใครมารับผลของกรรมแทนบุคคลอื่นได้ กฎแห่งกรรมเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ ถ้ารู้แล้วเอาตัวรอดปลอดภัยได้ แม้ยังไม่หมดกิเลส แต่สามารถมีชีวิตอยู่ในสังสารวัฏได้อย่างปลอดภัย ไม่พัวพันไปสู่อบายภูมิที่มีความทุกข์ทรมานมากกว่า บุคคลจึงตั้งใจจะสร้างบารมีเพื่อไปอยู่ในสองภพภูมิ คือ มนุษยโลกกับเทวโลกเพียงเท่านั้นเอง

กฎแห่งกรรม : กฎแห่งโลก

กฎแห่งกรรม คือ กฎแห่งการกระทำ มีความเป็นกฎแห่งเหตุและผล (cause and effect) เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ กฎแห่งกรรมเป็นเรื่องราวความเป็นจริงของชีวิตที่ประกอบเหตุอย่างนี้ และต้องมีผลอย่างนั้น ประสพผลอย่างนี้ เพราะประกอบเหตุมาอย่างนั้น กรรมคือการกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจ จะดีหรือชั่ว เจตนาหรือไม่ เจตนาหรือไม่ เจตนาหรือไม่ ทุกเพศทุกวัย ล้วนมีผลทั้งสิ้น ที่ไม่มีผลไม่มีเลย ผลบางอย่างปรากฏในปัจจุบันทันตาเห็น บางอย่างเห็นผลตอนตายไปแล้ว กฎแห่งกรรมนี้ไร้ความปรานี ไม่มีข้อยกเว้นให้กับใคร ๆ ไม่จำกัดเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาใดก็ตามในโลก จะอยู่บนดิน บนน้ำ บน

อากาศ ดวงจันทร์ ดวงดาว ก็หนีกฎแห่งกรรมไม่พ้น แม้แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในสมัยที่ยังเป็นพระบรมโพธิสัตว์ ก็ยังต้องเสวยวิบากกรรม เพราะกรรมติดตามตัวไปทุกที่ทุกสถานเหมือนเงาติดตามตัว ไม่มีใครหนีกฎแห่งกรรมพ้น

การศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรมอย่างถ่องแท้ จะทำให้บุคคลดำเนินชีวิตด้วยการสั่งสมบุญบารมีมากกว่า ส่วนที่ผิดพลาดมีน้อย แต่จะมีอยู่เพียงแค่พลาดพลั้ง เผอเรอ ประมาทเลินเล่อ แม้เวลาตายก็จะตายเป็น พร้อมที่จะตายอย่างถูกหลักวิชา ดังหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ว่า “จิตเต สงฺกิลฺลฺเห ทุกฺคตี ปาฏิกฺขฯ จิตเต อสงฺกิลฺลฺเห สุคตี ปาฏิกฺขฯ” เมื่อจิตเศร้าหมอง ทุกคติเป็นอันหวังได้ เมื่อจิตไม่เศร้าหมอง สุคติเป็นอันหวังได้ (ม.ม. (ไทย) , 17/99/444) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ในช่วงเวลาก่อนตาย ถ้าจิตผ่องใสเพราะสิ้นระแวง ก็ไปสบาย ไปสู่สุคติโลกสวรรค์ ใจใสขึ้นอยู่กับบุญกุศลที่สั่งสมไว้ แต่ถ้าจิตหมองมัว ก็ต้องไปอบาย ใจหมองขึ้นอยู่กับบาปอกุศลที่เคยกระทำไว้ ดังนั้น เมื่อบุคคลต้องการผลอย่างไร ก็ทำเหตุอย่างนั้น เพราะชีวิตหลังความตายไม่มีการทำมาหาเลี้ยงชีพ ชีวิตในโลกของสัตว์โลกเป็นอยู่ด้วยบุญและบาป ดีและชั่วเท่านั้น พระพุทธศาสนาใช้คำเรียก กฎแห่งกรรม อีกประการหนึ่งว่า “กรรมนิยาม” คือ ความแน่นอนของกรรม หมายความว่า กรรมที่เกิดจากการตัดสินใจทำลงไปแล้วย่อมให้ผล การเกิดผลของกรรมทั้งดีและชั่ว เรียกว่า วิบาก ที่มีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัว ท่านจึงเรียกกฎเกณฑ์แห่งวิบากกรรมว่า “กฎแห่งกรรม” ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีตได้” (อง.ปญจ. (ไทย), 22/57/100) ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ของโลกที่มนุษย์โลกต้องประสบพบเจออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ตามคติความเชื่อของชาวพุทธ กรรมต่าง ๆ ที่อุบัติขึ้นในโลก มาจากหลายสาเหตุ แต่คติธรรมแนวพุทธช่วยให้คุณภาพชีวิตของบุคคลดีขึ้นกว่าเดิมได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล สามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นบ่อเกิดของทุกข์ได้ ด้วยการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม คำสอนในพระพุทธศาสนาสอนให้บุคคลมีปัญญามากขึ้น แล้วนำปัญญาไปประพฤติปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล หลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงมาสอนบรรดาพุทธบริษัทนั้น มีอยู่เป็นจำนวนมากและมีหลายระดับ เพื่อให้ถึงที่สุดแห่งการพ้นจากทุกข์ทั้งมวล เนื่องจากมนุษย์ทุกคนล้วนต้องการความสุขในชีวิต ไม่อยากมีความทุกข์ เพราะความทุกข์ทำให้เกิดความไม่สบายใจ บั่นทอนต่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลแย่งทั้งทางกายและใจ เมื่อเกิดความทุกข์ถึงระดับหนึ่ง ก็ต้องการที่พึ่ง ที่ให้ความสุขทางใจได้ ที่มีใช้ความสุขจากเงินทอง ทรัพย์สิน เกียรติยศชื่อเสียง ฯลฯ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม มนุษย์จึงต้องพัฒนาตนเองทั้ง 4 ด้าน คือ กาย ศีล จิต และปัญญา รวมถึงการนำหลักของพระพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อไปสู่ทางเดินชีวิตที่ดีขึ้น

คุณูปการของกฎแห่งกรรม

การที่มนุษย์รู้จักคุณประโยชน์ คุณค่า คุณงามความดีของสิ่งหนึ่งสิ่งใด จะทำให้เป็นมนุษย์โลกผู้มีความประพฤติไปในทางที่ถูกต้อง สามารถยกระดับจิตใจจากปุถุชนสู่ความเป็นพระอริยบุคคลประเภทต่าง ๆ ซึ่งจะขอยกประโยชน์สำคัญ ๆ ที่ทำให้ชีวิตอยู่ดีมีสุขในปัจจุบันชาตินี้ ชาติหน้า และชาติต่อ ๆ ไป (วัดพระธรรมกาย, 2561) ดังนี้

1. ทุกคนต้องกระตือรือร้นทำแต่กรรมดีตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เพราะการที่เกิดมามีโชคดีในชาตินี้ เนื่องจากกรรมดีในอดีตส่งผล แต่การให้ผลของกรรมดีนั้นมัววันหมดสิ้นไป จึงต้องสร้างกรรมดีเพิ่ม เพื่อให้ผลแห่งกรรมดี คือบุญที่สั่งสมอยู่ในใจมาตั้งแต่อดีตต้องขาดช่วง หรือหมดลง ส่วนผู้เกิดมาโชคร้าย ก้ออย่าได้ท้อแท้สิ้นหวัง เพราะเมื่อรู้ว่าอะไรคือกรรมดี กรรมชั่วแล้ว ก็ควรชวนชว่ยทำแต่กรรมดี กระทำอย่างต่อเนื่อง เพราะการทำวันนี้ให้ดีที่สุด ก็คือการทำอนาคตให้ดี

2. ไม่สร้างกรรมชั่วเพิ่มอีก เพราะตระหนักถึงผลร้ายที่จะติดตามมาส่งผลให้แก่ตนเอง เพื่อนร่วมโลก และสิ่งแวดล้อม

3. ไม่อยู่นิ่งเฉยโดยไม่สร้างกรรมดีอะไรเลย คือ ไม่เพียงคิดว่าตนเองก็ไม่ได้ทำความชั่วอะไรเลย ฉะนั้น ถ้าจะไม่ทำความดีก็ไม่เห็นจะเดือดร้อนอะไร แต่ต้องทำความเข้าใจว่า ลมหายใจเข้าออกทุกวินาที ต้องอาศัยบุญกรรมที่เคยสั่งสมมาในอดีต ถ้าไม่ทำความดีเพิ่ม ความดีเก่าก่อนที่เพียรสั่งสมมาก็จะหมดสิ้นไป และที่สำคัญสังขารร่างกายของมนุษย์นับวันจะเสื่อมถอยลงทุกวัน ๆ ฉะนั้น โอกาสที่จะทำกรรมดีก็เหลือน้อยเต็มที

4. ใช้สรีระร่างกายให้เหมาะสมและคุ้มค่ามากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะไม่ว่าจะเป็นร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงหรือพิการ เมื่อศึกษาเรื่องกรรมดีกรรมชั่วอย่างถ่องแท้แล้ว จะเลือกทำแต่กรรมดี ถึงแม้ร่างกายจะพิการ แต่ก็ยังสามารถทำความดีได้อีกมาก ต่างกับคนที่มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง แต่เอาไปใช้ทำความชั่ว หรือต่างกับร่างกายของสัตว์ดิรัจฉาน แม้จะสมบูรณ์ แต่ก็ยากที่จะใช้สร้างกรรมดี ดังนั้น จึงต้องควบคุมกาย วาจา และใจของเราให้สูงส่ง ไม่ตกต่ำไปตามอำนาจกิเลส

5. มีศรัทธามั่นคงในเรื่องกฎแห่งกรรม ธรรมชาติของคนที่มีศรัทธาคลอนแคลน จึงสามารถทำได้ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว จึงจำเป็นต้องศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรมให้ถ่องแท้ ให้เข้าไปอยู่ในความคิดจิตใจ เป็นนิสัยที่ดีติดตัวไป สามารถตอบตนเองได้ว่า สิ่งที่ทำลงไปแล้วจะมีผลกลับมาอย่างไร เมื่อทำกรรมดีจะส่งผลให้มีธรรมคุณโลกฝ่ายดี คือ ความสุข ทั้งสุขภาพร่างกาย สุขภาพใจ มีความสำเร็จสมปรารถนาทางเศรษฐกิจดี มีฐานะมั่งคั่งร่ำรวยด้วยอาชีพสุจริต มีเกียรติยศชื่อเสียงขจรขยายเป็นที่เคารพยกย่อง

ทั้งหมดนี้จะเกิดขึ้นกับผู้ที่ม่ีใจน้อมในการประกอบกรรมดี และเพื่อให้กรรมดีส่งเสริมการกระทำดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

6. มนุษย์สามารถออกแบบลิขิตชีวิตของตนเองได้ ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า สามารถเลือกได้ว่าอยากมีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย มั่งคั่ง หรือยากแค้น หลายคนอาจจะเคยได้ยินคำกล่าวที่ว่า ชีวิตเลือกเกิดไม่ได้ แต่ในความเป็นจริงแล้ว มนุษย์สามารถเลือกที่จะทำได้ ถ้าศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรมอย่างเข้าใจ ถ่องแท้ และสามารถจับประเด็นสำคัญของกฎแห่งกรรมได้ นั่นจะทำให้มนุษย์สามารถเลือกเกิดได้ด้วยกรรมของตน

7. สามารถตั้งเป้าหมายชีวิตให้ถูกต้อง เมื่อได้ศึกษาเรื่องกฎแห่งกรรม ก็จะพบแก่นแท้แห่งปัญหาว่า เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งส่งผลกระทบไปถึงชีวิตความเป็นอยู่ ธุรกิจการงาน สังคม และสิ่งแวดล้อม เมื่อทราบแล้วก็จะพบเห็นทางออกพร้อมวิธีการแก้ไขปัญหา การแก้ไขปัญหาก็ตรงจุดคือ ต้องแก้ไขที่ความคิด ต้องตอกย้ำความคิดที่ถูกต้องให้เข้าไปอยู่ในใจให้ได้ว่า มนุษย์เกิดมาเพื่อสร้างกรรมดี สร้างบุญ สร้างบารมี ซึ่งสามารถตั้งเป้าหมายชีวิต การทำความดีของมนุษย์ได้ 3 ระดับ คือ

- เป้าหมายชีวิตระดับต้น อยู่เย็นเป็นสุข สุขกายสบายใจในภพชาติปัจจุบัน

- เป้าหมายชีวิตระดับกลาง อยู่เย็นเป็นสุขในภพชาติหน้า คือสุคติโลกสวรรค์

- เป้าหมายชีวิตระดับสูง ยกระดับกาย วาจา และใจของตนเองให้สูงส่งหลุดพ้นจากอำนาจกิเลสอาสวะทั้งปวง ไม่ต้องหวนกลับมาเวียนเกิดเวียนตายอีกต่อไป จิตเดิมแท้ของมนุษย์ทุกคนนั้นประภัสสรคือสว่างใสงดงาม

8. สามารถชักเตือนสั่งสอนตนเองและแนะนำผู้อื่นให้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ จิตเดิมแท้ของมนุษย์ทุกคนนั้น ประภัสสรคือสว่างใสงดงาม ดังนั้น เมื่อได้รับรู้รับฟังสิ่งที่ดีจิตใจก็ผ่องใส เมื่อมีกำลังใจในการทำกรรมดี ก็อยากจะทำตนเองให้ดี และอยากชักชวน แนะนำ บอกกล่าวให้คนอื่นทำตาม นั่นคือการทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นมิตรแท้

9. ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต เห็นโทษภัยแม้เพียงเล็กน้อย ซึ่งเป็นบทสรุปของพระพุทธศาสนาที่ว่า จะให้ทาน รักษาศีล หมั่นเจริญสมาธิภาวนา ก็เพื่อให้เกิดปัญญา เพราะปัญญาเปรียบประดุจแสงสว่างส่องชี้ทางสว่างให้ดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ถูกต้อง

10. สร้างภูมิคุ้มกันป้องกันความบกพร่องทางความคิดแบบผิด ๆ มนุษย์มักคิดจินตนาการเรื่องราวไปต่าง ๆ นานา จริงบ้างไม่จริงบ้าง สมมติเอาเองเสียบ้างก็มี ทำให้มีความเสี่ยงต่อการเข้าใจผิดต่อเรื่องราวความเป็นจริงของโลกและชีวิตที่เป็นกฎธรรมชาติ เช่น ร่างกายของเราต้องแตกสลายไปเป็นธรรมดา ไม่ยั่งยืน แต่บางท่านกลับคิดหาอายุวัฒนะทำให้มีอายุยืน เป็นต้น บ้างก็คิดว่าโลกนี้เที่ยงยั่งยืน ไม่มีวันเสื่อมสลาย และจะเป็นอยู่เช่นนี้ตลอดไป โลกนี้โลกหน้าไม่มี เกิดกันชาติเดียว ทุกสิ่งที่ทำ

ไปก็ไม่มีผลอะไร เพราะชีวิตหลังความตายไม่มี ไม่ต้องเกิดต่อไปแล้ว เหล่านี้เป็นเรื่องอันตราย ทำให้เกิดความยึดติดอยู่ในภพ ไม่คิดออกนอกกรอบคือ หลุดพ้นจากวัฏสงสาร

ปัจจุบันวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้าอย่างมาก ทำให้เกิดเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างไม่หยุดยั้ง เป็นผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมอย่างต่อเนื่อง จากเดิมเป็นสังคมเกษตรกรรม เปลี่ยนมาเป็นยุคอุตสาหกรรม และปัจจุบันกำลังอยู่ในยุคข้อมูลข่าวสาร หรือที่เรียกว่า โลกไร้พรมแดน ที่ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง

เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้น จึงทำให้มีผลต่อความคิด ความเชื่อของบุคคลในสังคมไปด้วย ในยุคแรก ๆ คนส่วนใหญ่เชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ อย่างเช่นเทพเจ้า จึงก่อให้เกิดเป็นศาสนาหรือลัทธิเทวนิยมจำนวนมาก และได้สืบทอดความเชื่อเหล่านั้นเรื่อยมาจนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน แต่เมื่อการพิสูจน์การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้คนบางส่วนเริ่มมีความเชื่อในเรื่องเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้มากขึ้น อย่างเช่นในยุคที่ความเชื่อเรื่องเทวนิยมรุ่งเรืองมาก ๆ มีการเผยแพร่ความเชื่ออย่างกว้างขวางไปทุกมุมโลก ซึ่งในยุคนั้นเริ่มมีนักวิทยาศาสตร์เกิดขึ้น และนักวิทยาศาสตร์คนหนึ่งชื่อกาลิเลโอ ได้ค้นพบทฤษฎีต่าง ๆ มากมาย ที่ส่งผลกระทบในด้านลบต่อความเชื่อทางศาสนา ในขณะที่ยุคนั้นนักวิทยาศาสตร์นั้น ได้รับการยอมรับนับถือจากผู้คนมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะสามารถนำเรื่องที่คนสงสัยมาพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ แต่ในที่สุด ก็ถูกคุกคามจากศาสนา จนเกิดความลำบากในการดำรงชีวิต

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโลกทิปนี

โลกทิปนีมีเนื้อหาอธิบายเกี่ยวกับโลก 3 คือ โลกนรก โลกมนุษย์ และโลกเทวดา และได้กล่าวถึงโลกต่าง ๆ ที่สัตว์ทั้งหลายต้องไปเกิดหลังจากที่ได้ล้มหายตายจากโลกนี้ไปแล้ว พร้อมกับแสดงถึงกรรมที่ทำให้ต้องไปเกิดในโลกนั้น ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องสรรพสัตว์ทั้งหลายควรจะสนใจและรับฟังไว้พิจารณาเพื่อความสุขสวัสดิ์ของตนในโลกภายภาคหน้า ฉะนั้น ท่านผู้มีปัญญาจงดำเนินชีวิตด้วยสัมมาทิฐิอย่างจริงจัง เพื่อให้ความคิดออกห่างจากความเห็นแคบ ๆ เสียแต่บัดนี้ แล้วเปิดใจรับฟังกฎของโลกต่าง ๆ ให้มากขึ้น การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุขได้ (พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวัฒน์ และคณะ, 2561) คัมภีร์โลกทิปนีกล่าวถึงโลกทั้งสาม ดังจะวิเคราะห์ต่อไปนี้

1. **โลกนรก** หมายถึง ทุกคติ คติชั่ว ภูมิชั่ว เป็นทางเดินที่เต็มไปด้วยความเดือดร้อน เป็นสถานที่แห่งความชั่ว มากไปด้วยทุกข์ เรียกว่า อบายภูมิ 4 อันประกอบด้วย นรก เปรต อสุรกาย และสัตว์ดิรัจฉาน นรกเป็นสถานที่ที่มนุษย์ได้กระทำความอันเป็นอกุศลเอาไว้มาก เมื่อตายไปแล้วย่อมจะไปเกิด

ในอบายภูมิดังกล่าว โดยเมื่อได้ทำบาปกรรมไว้มากที่สุดแล้ว เมื่อตายไปย่อมไปตกนรกในมหานรกก่อน หากกรรมนั้นยังไม่สิ้นสุดก็ต้องไปเสวยผลของกรรมชั่วในอุสสุทนรก ซึ่งเป็นนรกบริวารชั้นใน หากกรรมนั้นยังไม่สิ้นสุดอีก ก็จะต้องไปเสวยผลทุกชั้นนั้นต่อที่นรกชื่อว่ายมโลก ซึ่งเป็นนรกบริวารชั้นนอก ด้วยอำนาจแห่งบาปกรรมที่ตนได้กระทำไว้เป็นเครื่องชักนำสัตว์ให้ไปตกนรก (พระเทพมุนี (วิลาศ ญาณวโร), 2537) แม้ในเรื่องนรกรนี้ พระพุทธองค์ได้ตรัสกับพระสารีบุตรเถระว่า “สารีบุตร...เรารู้ชัดนรก ทางที่นำสัตว์ให้ถึงนรก ข้อปฏิบัติที่นำสัตว์ให้ถึงนรก และรู้ชัดข้อปฏิบัติที่สัตว์ปฏิบัติแล้ว เป็นเหตุให้ หลังจากตายแล้วย่อมไปเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก” (ม.ม. (ไทย), 12/153/152)

ส่วนความพิสดาร ในเทวทูตสูตร มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ (ม.อ. (ไทย), 14/261/309) ได้กล่าวถึง นิรยภูมิหรือโลกนรก ประเภทใหญ่ที่สุด เรียกว่า มหานรก มีอยู่ทั้งหมด 8 ขุม ด้วยกัน ตั้งซ้อน เรียงกันอยู่เป็นชั้น ๆ ไป ห่างกันแต่ละชั้นประมาณ 15000 โยชน์

การศึกษาพบว่า ในบรรดามหานรกทั้ง 8 นี้ หาได้ตั้งอยู่ในพื้นที่ระดับเดียวกันไม่ ความจริงอยู่ห่างไกลกันมาก จะเรียกว่าขุมหนึ่ง ๆ เป็นโลก ๆ หนึ่งก็เห็นจะได้ มหานรกแต่ละขุมชั้นใน ก็จะมีขุมใหญ่ ซึ่งคล้ายกับเป็นเมืองใหญ่เป็นประธานแล้ว ยังมีขุมเล็กเป็นบริวารล้อมรอบอีก 4 ทิศ ทิศละ 4 ขุม รวมทั้งหมดเป็น 16 ขุมด้วยกัน นรกที่เป็นบริวารนี้ มีชื่อเรียกว่า อุสสุทนรก และอุสสุทนรกนี้ ล้อมรอบเป็นบริวารมหานรกทั้ง 8 มหานรก ๆ ละ 16 ขุม เพราะฉะนั้น อุสสุทนรกนี้ จึงมีอยู่รวมด้วยกันทั้งหมดมาก ถึง 128 ขุม คือ (1) ล้อมรอบสัณฐีมหานรก 16 ขุม (2) ล้อมรอบกาฬสตุตมมหานรก 16 ขุม (3) ล้อมรอบสังฆาฏมมหานรก 16 ขุม (4) ล้อมรอบโรรุวมมหานรก 16 ขุม (5) ล้อมรอบมหาโรรุวมมหานรก 16 ขุม (6) ล้อมรอบตปนมหานรก 16 ขุม (7) ล้อมรอบมหาตปนมหานรก 16 ขุม (8) ล้อมรอบอเวจี มหานรก 16 ขุม จึงรวมเป็นอุสสุทนรกทั้งสิ้น 128 ขุม โดยบรรดานรกทั้งหมดที่กล่าวมา มีอยู่ 457 ขุม คือ (1) มหานรก 8 ขุม (2) อุสสุทนรก 128 ขุม (3) ยมโลกนรก 320 ขุม และ (4) โลกัณตนรก 1 ขุม (พระราชนิพนธ์วิสุทธิโสภณ (วิลาศ ญาณวโร), 2524)

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ พอที่จะเห็นได้ว่า สัตว์ทั้งหลายที่ทำบาปกรรมไว้ นอกจากจะต้องไปชดใช้กรรม ทนทุกข์เวทนาอยู่ในนรกเปรตอสุรกายแล้ว ยังต้องไปใช้กรรมในกำเนิดเดรัจฉานได้อีก สุดแต่อำนาจอกุศลกรรมจะนำพาไป ก็ผู้ที่ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉานนี้ ย่อมมีโอกาสน้อยที่จะกลับมาเกิดเป็นมนุษย์ได้อีก เว้นแต่กุศลจากชาติปางก่อน

2. มนุษย์โลก หมายถึง ภพภูมิที่อาศัยของสัตว์มนุษย์ โดยถือว่าเป็นผู้มีจิตใจสูง มีจิตใจกล้าหาญ คือ กล้าหาญในการประกอบกรรม ทั้งที่เป็นกุศลกรรมและอกุศลกรรม สัตว์ที่จะมาบังเกิดในมนุษย์โลกนี้ได้ นั่น ก็ต้องเป็นสัตว์ที่มีบุญกุศลที่ได้กระทำไว้อย่างยิ่งกว่าสัตว์เหล่าอื่น ผู้ที่จะมาเกิดเป็นมนุษย์นั้น ต้องเป็นผู้มีจิตใจเมตตา ให้ทาน มีศรัทธากล้าหาญ รักษาศีล มีวิริยะอุตสาหะที่จะบำเพ็ญภาวนา

ในสมัยหนึ่งพระพุทธองค์ประทับอยู่ที่วัดพระเชตะวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถี ได้ตรัสแก่พระเจ้าปัสเสนทิโกศล ว่า “มหาบพิตร บุคคลที่ปรากฏในโลกนี้มีอยู่ 4 จำพวก คือ (1) บุคคลผู้มีดีมาแล้วมีดีไป (2) บุคคลผู้มีดีมาแล้วแต่สว่างไป (3) บุคคลผู้สว่างมาแล้วก็มีดีไป และ (4) บุคคลผู้สว่างมาแล้วสว่างไป” (ส.ส. (ไทย), 15/132/161) ฉะนั้น มนุษย์จึงกล้าหาญที่จะกระทำความทั้งบุญและบาป กล่าวคือ กระทำทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรม จึงทำให้ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏทั้งสุคติและทุคติ

การศึกษาพบว่า หากมนุษย์มีศีลธรรมประจำใจแล้ว ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมดังกล่าวมานี้ ซึ่งเป็นปฏิปทาข้อปฏิบัติเป็นหนทางไปสู่มนุษยโลก ไม่มีใครจะสามารถช่วยใครให้เกิดเป็นอะไรก็ได้ ไม่มีใครจะสามารถบันดาลมนุษย์ทุกรูปนามให้เป็นไปในอำนาจของใครได้ เพราะมนุษย์มีปฏิปทาข้อปฏิบัติเป็นของตนเอง มนุษย์จะสุขหรือทุกข์ก็อยู่ที่การกระทำของตนเป็นตัวกำหนด

3. โลกเทวดา หรือ เทวโลก หมายถึง ภพที่สูงขึ้นไปจากมนุษยโลกเรียกว่า เทวโลกหรือเทวภูมิ คือ ภูมิที่เป็นโลกอันเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ที่เป็นทิพย์ เรียกว่า เทวดา สัตว์พวกนี้จะมีแสงสว่างรุ่งเรืองเป็นรัศมีออกมาจากร่างกาย ซึ่งได้แก่ สวรรค์ชั้นต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่สวรรค์ชั้นฉกามาจร มีอยู่ 6 ชั้น คือ

- (1) จาตุมหาราชิกา (สวรรค์ชั้นที่ท้าวมหาราช 4 ปกครอง)
- (2) ดาวดึงส์ (แดนแห่งเทพ 33 มีท้าวสักกะเป็นใหญ่)
- (3) ยามา (แดนแห่งเทพผู้ปราศจากความทุกข์)
- (4) ดุสิต (แดนแห่งเทพผู้เฝ้าด้วยสิริสมบัติของตน)
- (5) นิมมานรดี (แดนแห่งเทพผู้ยินดีในการเนรมิต)
- (6)ปรนิมมิตวสวัตดี (แดนแห่งเทพผู้ยังอำนาจให้เป็นไปในสมบัติที่ผู้อื่นนิรมิตให้)

อีกอย่างหนึ่ง เทวโลกหรือสวรรค์นั้น เป็นดินแดนแห่งความสุข โดยเหตุที่ผู้อาศัยจะได้เสวยทิพย์สมบัติทุกทิพารัตริกาล ด้วยอำนาจแห่งบุญสำเร็จที่ตนได้สร้างสมเอาไว้ แต่เมื่อครั้งสมัยที่ได้เกิดเป็นมนุษย์ ซึ่งทิพย์สมบัติที่ปรากฏมีเห็นในเทวโลก (พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร), 2537) ได้แก่

- (1) ไผยขนตปราสาทพิมาน เป็นที่ประทับของพระอินทราเทวาธิราช
- (2) นันทวันอุทยานทิพย์ อยู่ด้านทิศตะวันออกของสวรรค์
- (3) จิตรลดาวันอุทยานทิพย์ อยู่ด้านทิศตะวันตกของสวรรค์
- (4) มิสกวันอุทยานทิพย์ อยู่ด้านทิศเหนือของสวรรค์
- (5) ปารุสกวันอุทยานทิพย์ อยู่ด้านทิศใต้ของสวรรค์

นอกจากสวนทิพย์ซึ่งล้อมรอบเทวโลกหรือสวรรค์นี้แล้ว บนเทวโลกชั้นดาวดึงส์ยังมีพระเกตแก้ว จุฬามณีเจดีย์สถาน เป็นที่บรรจุพระเกศโมลีและพระบรมสารีริกธาตุ (พระเขี้ยวแก้วเบื้องขวา) ของ พระพุทธเจ้า มีต้นปาริชาติกลปพฤกษ์ ซึ่งเป็นต้นไม้ทิพย์ของเทวโลกชั้นนี้ด้วย มีบัณฑิตพลศึกษาอาสน์ ซึ่งเป็นแท่นแก้วทิพย์อยู่ภายใต้ต้นไม้ชื่อปาริชาติกลปพฤกษ์นั้น อันเป็นที่ประทับนั่งของพระอินทร์ เทวราช มีศาลาสุธรรมาเทวสถาน เป็นศาลาที่ประชุมของเหล่าเทพยดาผู้เป็นสมาธิภูมิทั้งหลาย ที่มา เพื่อการฟังธรรมของพระพุทธเจ้า

จากการศึกษาได้พบว่า ผู้ปรารถนาที่จะไปเกิดเป็นเทวดา จะต้องมียะธรรมภายในใจของตน คือ มีความละอายต่อความชั่ว และไม่กล้าทำบาปต่าง ๆ ได้แก่ มีhiriและโอตตปปะนั้นเองในพื้นฐาน แล้วบำเพ็ญบุญกุศลต่าง ๆ ประกอบกันด้วย เช่น ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น

วิเคราะห์โลกที่เกี่ยวกับการพัฒนาชีวิต

การพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นตามแนวพุทธศาสนา มีการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2557) ได้แก่

1. การพัฒนากาย (กายภาวนา) พัฒนากาย การพัฒนาทางกายเพื่อให้เกิดการเจริญงอกงามใน อินทรีย์ 5 หรือ ทวาร 5 ได้แก่ช่องทางการติดต่อสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง การพัฒนากายเป็นการส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ทั้ง 5 ทางเป็นไปอย่างปกติ ไม่เป็นโทษ ไม่มี พิษภัยอันตราย เช่น รู้จักสัมพันธ์ทางตา เลือกรับเอาสิ่งดีมีประโยชน์จากการเห็นทางตามาใช้ รู้จัก สัมพันธ์ทางหู เลือกรับฟังสิ่งดีมีประโยชน์ ไม่รับฟังสิ่งเลวร้ายเข้ามา เป็นต้น

2. การพัฒนาศีล (ศีลภาวนา) คือ การฝึกฝนด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทาง กายและวาจา โดยการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดี มีความเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทำลายกัน เพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข

3. การพัฒนาจิต (จิตภาวนา) คือ การทำสมาธินั้นเป็นงานหรือกิจของจิต กายจะอยู่ใน อิริยาบถหรือทำงานโดยอยู่ได้ ไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง นอน รับประทาน ดื่ม ทำ พูด คิด หากทำไปด้วย ความมีสติสัมปชัญญะ มีความรู้ตัวทั่วพร้อม มีใจจดจ่ออยู่กับงานหรืออาการนั้น ถือว่าเป็นการทำสมาธิ ทั้งสิ้น

4. การพัฒนาปัญญา (ปัญญาภาวนา) คือ การฝึกปรีชาปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจสรรพ สิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง จนกระทั่งหลุดพ้นมีจิตใจเป็นอิสระผ่องใสเบิกบานโดยสมบูรณ์ เมื่อปัญญาที่ บริสุทธิ์รู้เห็นตามเป็นจริงนี้เกิดขึ้นแล้ว ก็จะช่วยให้จิตนั้น สงบ มั่นคง บริสุทธิ์ ผ่องใสยิ่งขึ้น

ความรู้ในคัมภีร์โลกที่ปณี สามารถปรับปรุงและพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นได้ เป็นกระบวนการฝึกฝนตนเองในการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ดังนี้

1. ศีลสิกขา หมายถึง การฝึกความประพฤติสุจริตทางกาย ทางวาจา และการประกอบอาชีพ ดำรงตนในสังคมแบบสาธุชน เป็นคนดีของสังคม เป็นคนมีระเบียบ มีวินัย ปฏิบัติหน้าที่ตามปทัสสถานของสังคมสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างดีงาม โดยมีความรับผิดชอบเกื้อกูลต่อสังคม

2. จิตสิกขา หมายถึง การฝึกจิต สร้างคุณภาพและสมรรถภาพทางจิตให้เข้มแข็งมั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนเองได้ดี มีสมาธิ มีจิตที่สงบ บริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งที่ทำให้เศร้าหมอง อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้งและตรงตามสัจธรรม

3. ปัญญาสิกขา หมายถึง การฝึกปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจสรรพสิ่ง รู้แจ้งตามความเป็นจริง มีจิตใจเป็นอิสระและมีปัญญาบริสุทธิ์

ศาสนาทุกศาสนาล้วนสอนให้คนเป็นคนดี โดยอาจจะใช้พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นสื่อในการทำให้มนุษย์ทำความดี แต่แท้จริงแล้วแก่นแท้ของศาสนาคือหลักธรรมคำสอน มนุษย์ที่มีโอกาสในการศึกษา ศาสนาก็จะมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดี รู้จักทำตนเองให้มีความสุข รู้จักความพอใจในชีวิต รู้จักคุณค่า และความหมายของชีวิต

การเข้าใจหลักคำสอนอย่างถูกต้อง จะทำให้มนุษย์มีแนวปฏิบัติที่ดี หากบุคคลเข้าใจในหลักคำสอนผิดไปหรือปฏิบัติจนเกินความพอดี ไม่เดินทางสายกลาง อาจจะทำให้เกิดความทุกข์แทน คุณภาพชีวิตก็จะแย่ลง หากรู้ถึงหลักคำสอนแล้ว แต่ไม่นำมาปฏิบัติ ก็จะไม่เกิดประโยชน์อันใดต่อชีวิต เหมือนกับการอ่านหนังสือสอนว่ายน้ำ แต่ไม่เคยไปสัมผัสกับน้ำหรือลงสระน้ำเลย บุคคลก็จะว่ายน้ำไม่เป็น

ขณะเดียวกันสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย ก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการทำความดีหรือปฏิบัติธรรม เพราะการจัดระเบียบสิ่งแวดล้อม ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนให้บุคคลจรรโลงใจที่จะทำความดี อาทิ เพื่อนคนรอบข้างจะมีอิทธิพลต่อบุคคลในการทำดีหรือไม่ดีได้ โดยเพื่อนจะคอยเตือนในสิ่งที่ไม่ดีพร้อมทั้งชักชวนหรือแนะนำในสิ่งที่ดี ๆ ทั้งเรื่องการเรียนรู้ การทำงาน และการใช้ชีวิต

จากการที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่ามนุษย์เกิดมามีความต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยคุณภาพชีวิตจะเกิดขึ้นได้ต้องมีความสุขเกิดขึ้นก่อน ความสุขที่แท้จริงต้องเกิดจากรู้สึกพอใจในตนเอง รู้สึกว่าชีวิตนี้มีคุณค่า มีความหมาย ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นมนุษย์ต้องรู้จักพัฒนาตนเองทั้ง 4 ด้านคือ กาย ศีล จิต และปัญญา รวมถึงการนำหลักของพุทธศาสนาที่กล่าวว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อไปสู่ทางเดินชีวิตที่ดี (Fink, Charles K, 2013) จึงไม่ควรประมาท จงหมั่นประกอบกุศลกิจ เพื่อผดุงชีวิตตนไม่ให้หล่นไปในกําเนิดเดรัจฉาน การพัฒนาตนเองตามแนวทางพระพุทธศาสนาเป็นการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อไปสู่ความพอดีหรือการมีคุณภาพของชีวิต มีความสัมพันธ์อันกลมกลืน

ระหว่างการค้าเนินชีวิตของบุคคลกับสภาพแวดล้อม และมุ่งการกระทำตนให้มีความสุขด้วยตนเอง รู้เท่าทันตนเอง เข้าใจตนเองมากกว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุ จึงเป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน หลักการพัฒนาตนตามแนวพุทธศาสตร์ คือ ทมะ ซึ่ง ทมะ แปลว่า การฝึกนิสัยดั้งเดิมที่ยังไม่ได้ขัดเกลาให้เหมาะสม มีสาระสำคัญ คือ

1) การรู้จักข่มใจ ข่มระงับความเคยชินที่ไม่ดีทั้งหลายได้ ไม่ยอมให้กิเลสรับร่ำ หลอกล่อชักนำไปสู่ความเลวร้ายได้

2) การฝึกปรับปรุงตนเอง โดยทำคุณความดี ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

หลักธรรมที่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในหนังสือโลกทิปนี แสดงให้เห็นว่า ทุกข์ที่เกิดขึ้นทางใจเป็นทุกข์ที่เกิดมาจากความคิด ความไม่สบายใจด้วยอาการต่าง ๆ เช่น ความทุกข์จากการประสบกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รักที่พอใจ ทุกข์จากการพลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รักที่พอใจ จากการไม่ได้ในสิ่งที่ปรารถนา จากความโกรธความขัดเคืองใจ จากความวิตกกังวลใจ ความคับแค้นใจ จากความกลัวว่าความสุขที่มีอยู่จะต้องหมดไป ทุกข์จากความกลัวความทุกข์ยากลำบากที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ทุกข์จากการกลัวความเสื่อมลาภ เสื่อมยศ เสื่อมสรรเสริญ และทุกข์ทางใจอื่น ๆ อีกนับไม่ถ้วน ทุกข์ทางใจนี้ส่วนหนึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากทุกข์ทางกายเป็นปัจจัยให้เกิด เช่น บุคคลเมื่อได้รับบาดเจ็บหรือป่วยไข้ขึ้นมาทำให้เกิดทุกข์ทางกายขึ้นแล้ว ต่อมาก็เกิดความกังวลใจ ความหวาดกลัวขึ้นมาอีกว่าอาจจะรักษาไม่หาย อาจจะต้องสูญเสียอวัยวะไป หรืออาจจะต้องถึงตาย ซึ่งความกังวลความหวาดกลัวเหล่านี้ จะก่อให้เกิดทุกข์ทางใจขึ้นมา ทุกข์ที่เกิดกับบุคคลนั้นมีสาเหตุมาจากอวิชชา มีเหตุปัจจัยร่วมในการเกิดได้หลายลักษณะ ต้องพิจารณาทุกข์ที่เหตุปัจจัยการเกิด คืออวิชชา ตัณหา และอุปาทานนั่นเอง อวิชชาความไม่รู้แจ้งเป็นประธานแห่งการเข้าถึงอกุศลธรรมทั้งปวง โดยมีลำดับที่ก่อให้เกิดทุกข์สืบเนื่องกัน ความไม่รู้นี้ครอบคลุมถึงไม่รู้เท่าทันหรือสติและการไม่นำไปปฏิบัติด้วย ทุกข์ทางใจที่มีต้นเหตุเป็นเหตุปัจจัยร่วม

การดำรงชีวิตด้วยการปล่อยวางในหลักธรรมในคัมภีร์โลกทิปนี จะเห็นว่า เราต้องเป็นอยู่ด้วยปัญญา อยู่ด้วยการปล่อยวาง อยู่ด้วยการทำจิตของเราให้ว่างจากความยึดถือ ความติดพันในสิ่งนั้น ๆ เพราะฉะนั้น จึงควรตั้งอุดมการณ์ ไว้ในใจเสมอว่า เราอยู่เพื่อดับความทุกข์ และไม่ใช้ดับทุกข์เฉพาะตนคนเดียว เราต้องช่วยคนอื่นให้ดับทุกข์ด้วย

เมื่อบุคคลเข้าถึงและปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นแนวทางในดับทุกข์ในคัมภีร์โลกทิปนี บุคคลนั้นก็จะสามารถดับทุกข์ในขั้นที่สูงขึ้นไปนั้น เรียกว่า การดับความเกิด แปลได้ว่า เป็นการดับอวิชชา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ซึ่งต้องเจริญสติให้ถึงขั้นวิปัสสนากรรมฐานนั้น สอดคล้องตามหลักปฏิจัมมุปาทว่า การพ้นทุกข์ที่ถูกต้องนั้นคือ การปฏิบัติธรรมจนเห็นผลได้ด้วยตนเอง ด้วยการใช้ปัญญา วิชชาในการดับทุกข์ คือดับกิเลสตัณหาให้หมดสิ้น สถานการณ์วิกฤตของบุคคลสะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ความ

ทุกข์ ความเครียด ที่เกิดขึ้นกับสังคมไทย ทั้งทางด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ สภาพสังคมในที่ทำงานมี โอกาสที่จะประสบกับปัญหาความเครียดในองค์กร แต่บุคคลจะต้องปรับตัวที่จะอยู่กับสถานการณ์กดดัน เหล่านั้นให้ได้ เพราะปัญหาทุกอย่างมีไว้ให้แก้ไข ไม่ได้มีไว้ให้เป็นทุกข์

สรุป

วรรณกรรมโลกที่ปนี มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลกนรก โลกมนุษย์ โลกเทวดา บุญและบาปเป็นสิ่งที่ เกิดขึ้นจริง ทั้งโดยทางกายภาพและทางจิตภาพ โดยนิยมเรียกผู้ไปเสวยบุญและบาปนั้นว่า “ตกนรกและ ขึ้นสวรรค์” ซึ่งนรกและสวรรค์ เป็นปลายทางเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นสำหรับมนุษย์ เมื่อตายไปแล้ว ไม่ใช่ ปลายทางสุดท้าย (นิพพาน) แม้ว่าเรื่องประเภทนี้เป็นสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้สำหรับคนสามัญ คือ จะพิสูจน์ว่ามี ก็ยังเอามาแสดงให้ประจักษ์ไม่ได้ จะพิสูจน์ว่าไม่มี ก็ยังไม่สามารถแสดงให้เห็นได้ว่าไม่มีอย่างไร การพิสูจน์ปรากฏการณ์ทั้งหลายให้ประจักษ์ชัดนั้น ถ้าเป็นรูปต้องพิสูจน์ให้เห็นด้วยตา ถ้าเป็นเสียงต้อง พิสูจน์ให้ได้ยินด้วยหู ถ้าเป็นกลิ่นต้องพิสูจน์ด้วยจมูก ถ้าเป็นรสต้องพิสูจน์ด้วยลิ้น ถ้าเป็นสัมผัสต้อง พิสูจน์ด้วยกาย ถ้าเป็นธรรมารมณ์ (ความคิด) ต้องพิสูจน์ด้วยใจ ฉะนั้น เรื่องนรกและสวรรค์ จึงมี 3 ระดับ คือ (1) นรกและสวรรค์หลังจากตายแล้ว (2) นรกและสวรรค์ที่อยู่ในใจ (3) นรกและสวรรค์แต่ ละขณะจิต เรื่องนรกและสวรรค์ทั้งด้านจิตรกรรม วรรณกรรม และพิธีกรรม โดยเฉพาะด้านจิตรกรรมฝาผนังตามปูชนียสถาน มีการแสดงภาพของนรกไว้อย่างน่ากลัว และแสดงภาพของสวรรค์ไว้อย่างน่า เพิดเพลิน เพื่อถ่ายทอดความคิดว่า นรกคือสิ่งที่น่ากลัวที่สุด ทำชั่วต้องไปตกนรก สวรรค์คือสิ่งที่น่า ปรารถนามากที่สุด ทำดีต้องไปเกิดในสวรรค์ เป็นการแสดงบทลงโทษปราม ไม่ให้บุคคลทำความชั่ว และ แสดงให้เห็นคุณค่าของการทำความดี สมดังพุทธโอวาทที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

เอกสารอ้างอิง

- พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวณโณ และคณะ. (2561). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์ลำปาง*, 7(1), 41-50.
- พระเทพมุนี (วิลาศ ญาณวโร). (2537). *วรรณกรรมไทยเรื่องภูมิวิลาสินี*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระราชวิสุทธโสภา (วิลาศ ญาณวโร). (2524). *ภูมิวิลาสินี*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัดพระธรรมกาย. (2555). *กฎแห่งกรรม กรรมลิขิต : กรณีศึกษาตัวอย่างของกฎแห่งกรรม ตายแล้วไปไหน*. เรียกใช้เมื่อ 27 เมษายน 2561 จาก <https://shorturl.asia/dPwLQ>
- Fink, Charles K. (2013). Better to Be a Renunciant Buddhism, Happiness, and the Good Life. *Journal of Philosophy of Life*, 3(2), 127-144.